

ENVELLIR TAL I COM S'HA VISCUT

Guia per a la creació d'un centre de serveis
d'àmbit rural per a les persones grans

 consorci
d'acció social
de Catalunya

Noves idees que funcionin

EDITA

Consorci d'Acció Social de Catalunya
Pla de Salt, 18. Oficina 2.
17190 Salt
Novembre 2011

Suport a l'Edició

**Diputació
de Girona**

Aquest projecte està subvencionat pel programa de subvencions per a projectes d'acció social del Servei d'Acció Social i Cooperació al Desenvolupament de la Diputació de Girona per l'anualitat 2011 (BOP núm 32 annex 1, de 16 de febrer de 2011).

Continguts i Redacció:

Ramón Esteban, Mariona Rustullet, Elisenda Serra, Anna Tarafa.

Fotografies

Arxiu fotogràfic del Consorci d'Acció Social de Catalunya

Disseny Gràfic

Estudi Oliver Gràfic

Dipòsit Legal: GI. 1443-2011

Consorci d'Acció Social de Catalunya

www.consorciasc.cat

Aquesta publicació del Consorci d'Acció Social de Catalunya està pensada per a la seva màxima difusió i vol contribuir a la millora dels serveis socials, tant en l'atenció als usuaris com en la gestió dels equipaments i serveis. S'autoritza la seva distribució, còpia i reutilització sempre que es faci sense afany de lucre i reconeixent l'autoria. La publicació es pot descarregar gratuïtament a www.consorciasc.cat.

CONTINGUTS

1. PRESENTACIÓ	5
2. LA LLEI DE SERVEIS SOCIALS I LA LLEI DE DEPENDÈNCIA	6
2.1. Llei de Serveis Socials	6
2.2. Llei de Dependència	9
3. LA GENT GRAN AL SEGLE XXI	11
3.1. Necessitats i interessos de la gent gran	12
4. MODEL TÈCNIC	14
4.1. El recurs	14
4.2. Objectius	15
4.3. Serveis que s'hi ofereixen	15
4.4. Recursos Humans	19
4.5. Criteris d'accés	21
4.6. L'espai físic	21
5. EL CONSORCI D'ACCIÓ SOCIAL DE CATALUNYA (CASC)	24
5.1. Missió, valors i objectius	24
5.2. Funcions	24
5.3. SUMAR, empresa d'acció social, S.L.	25
5.4. Model de gestió del centre de serveis	27
6. CONCLUSIONS	30

1. PRESENTACIÓ

Teniu a les vostres mans el primer número de la col·lecció "Eines d'Innovació Social" del Consorci d'Acció Social de Catalunya (CASC), una iniciativa amb la que volem facilitar eines d'utilitat a professionals i organitzacions del món dels serveis socials.

La **innovació** és un dels principals objectius del Consorci d'Acció Social de Catalunya i amb aquesta col·lecció pretenem donar a conèixer accions que ens permetin incrementar i millorar la qualitat real i percebuda dels nostres usuaris.

Aquest primer número és la "Guia per a la creació d'un centre de serveis d'àmbit rural per a les persones grans". Es tracta d'una guia que pretén explicar en què consisteix aquest nou recurs que des del CASC estem implementant des de principis del 2010.

"Envellir tal i com s'ha viscut" és un dels nostres grans reptes. Per això us presentem un document explicatiu d'aquestes plataformes de serveis per a les persones grans del món rural, que presten una atenció integral i prou flexible per atendre les necessitats específiques de cada un dels usuaris, i alhora que estableixen sinèrgies amb la comunitat, esdevenint un referent en el seu territori.

El document també ofereix informació sobre els diferents elements que justifiquen el projecte i permeten impulsar-ne el desenvolupament. Així mateix inclou conclusions obtingudes de les enquestes de satisfacció i les entrevistes realitzades a usuaris i professionals dels centres que ja estan en funcionament.

Aquesta guia va dirigida principalment als responsables tècnics i polítics del món social que formen part dels governs locals dels municipis de menys de 5.000 habitants del territori català, amb l'objectiu de fer-los partíceps dels beneficis que pot suposar l'impuls d'un centre d'aquestes característiques al seu municipi, així com donar-los les pautes a seguir i informar-los sobre els mitjans i recursos necessaris per a la seva posada en marxa i posterior funcionament.

El valor social d'aquests centres en el món rural és el que ens impulsa i dona sentit a continuar avançant i treballant en el desenvolupament de serveis socials de qualitat i proximitat en el món local per assolir, en definitiva, una millor qualitat de vida de les persones grans i les seves famílies.

Esperem que us sigui beneficiosa i d'utilitat per seguir impulsant més i millors serveis socials des dels governs locals.

Estanis Vayreda i Puigvert

Gerent

Consorci d'Acció Social de Catalunya

2. LA LLEI DE SERVEIS SOCIALS I LA LLEI DE DEPENDÈNCIA

La conjuntura que s'ha donat amb l'aprovació de la Llei de serveis socials i la Llei de dependència ha estat el tret de sortida d'aquest recurs que us presentem, que permet oferir noves solucions a velles necessitats.

2.1. Llei de serveis socials

L'objectiu marc dels serveis socials és promoure el benestar social

La Llei 12/2007 d'11 d'octubre, de serveis socials, de la Generalitat de Catalunya integra el conjunt de recursos, equipaments, projectes, programes i prestacions, de titularitat pública i privada, destinats a cobrir les necessitats personals bàsiques i les necessitats socials de les persones, fet que suposa un pas endavant en relació amb la legislació anterior que regulava aquest àmbit.

La normativa anterior establia el dret als serveis socials, però el supeditava a la disponibilitat de recursos econòmics i no a la necessitat de cada persona.

Principi de la Universalitat en l'accés als serveis socials

Actualment aquesta nova llei es regeix pel **principi de la universalitat en l'accés als serveis**, fet que suposa l'obertura del sistema sobretot a la classe mitjana però també a l'alta, les quals fins ara quedaven excloses per raons de renda.

Serveis Socials:
Quart pilar de l'estat del benestar

Així els serveis socials han esdevingut el quart pilar de l'estat del benestar, juntament amb la sanitat, l'educació i el sistema de pensions.

2.1.1. Objectius

Els **objectius de la Llei de serveis socials** són:

- Assegurar el dret a les persones a viure dignament durant totes les etapes de la vida.
- Cobrir les necessitats personals bàsiques i socials.
- Promoure l'autonomia personal.
- Prevenir les situacions de risc.

2.1.2. El sistema públic de serveis socials

Per aconseguir els objectius que fixa la Llei, el sistema públic de serveis socials s'organitza en **serveis socials bàsics** i **serveis socials especialitzats**.

Serveis socials bàsics i Serveis socials especialitzats

Serveis socials de titularitat pública

Serveis socials de titularitat privada reconeguts i concertats per l'administració

Els **serveis socials bàsics** són els que s'ofereixen des de les àrees bàsiques de serveis socials, i són el punt d'accés més immediat al sistema de serveis socials. Ofereixen atenció, orientació i assessorament de tots els serveis i prestacions als quals es pot accedir.

Els **serveis socials especialitzats** donen resposta a situacions i necessitats que requereixen tecnologies o recursos molt específics a través d'un equip de professionals que diagnostica i valora cada cas.

Aquest sistema s'organitza a través de la xarxa de serveis socials d'atenció pública i l'integren tant serveis de titularitat pública com de titularitat privada. Aquests darrers però reconeguts i concertats per l'Administració pública.

2.1.3. Cartera de serveis socials

L'instrument que explica el conjunt de prestacions que engloba la xarxa pública de serveis socials és l'anomenada **Cartera de Serveis**.

Aquesta Cartera de Serveis es divideix en les següents prestacions:

- **Prestacions de servei.** Les ofereixen equips de professionals per diagnosticar, prevenir i resoldre situacions de necessitat social. Poden ser garantides o no garantides.

- **Prestacions econòmiques.** Són aportacions en diner per atendre les necessitats de persones que no tenen recursos econòmics suficients ni possibilitats d'aconseguir-los. Poden ser garantides o no garantides.
- **Prestacions garantides.** S'atorquen si es compleixen els requisits fixats per llei.
- **Prestacions no garantides.** Depenen de la disponibilitat pressupostària. Per tant, s'estableixen criteris de prioritats per atorgar-les segons les situacions de major necessitat.

2.1.4. El recurs de Centre de Serveis d'Àmbit Rural

En aquest nou marc normatiu, el recurs del Centre de Serveis d'Àmbit Rural també consta dins la Cartera de Serveis, però està pendent de regular. S'està treballant perquè formi part del conjunt de prestacions de servei garantides i dirigides a les persones en situació de dependència i/o exclusió social, ja que es tracta d'un recurs comunitari.

Actualment la via d'accés a aquest recurs, que es fixa des de l'ICASS, és tenir 65 anys o més i haver tramitat o està tramitant la sol·licitud de grau de dependència, que es fixa a través de la Llei de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència.

■ Es treballa perquè sigui un recurs de prestacions garantides

2.2. Llei de Dependència

La **Llei 39/2006, de 14 de desembre**, de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència, popularment coneguda com **Llei de Dependència**, fixa les bases per al desenvolupament a tot el territori espanyol de l'atenció a les persones en situació de dependència.

La novetat més destacable que ha comportat aquesta llei ha estat l'establiment d'un dret universal, subjectiu i perfecte, que es concreta en la **promoció de l'autonomia personal i l'atenció a les persones en situació de dependència**.

■ La Llei de Dependència va entrar en vigor l'1 de gener de 2007

2.2.1. Principals característiques

- Caràcter universal i públic de les prestacions
- Accés a les prestacions en condicions d'igualtat i no discriminació
- Participació de totes les administracions públiques en l'exercici de les seves competències

2.2.2. Graus de dependència que determina la Llei

La Llei determina **tres graus** de dependència diferenciats en funció de l'autonomia de les persones i la intensitat d'atenció que requereixen:

- **Grau III: gran dependència.** Persona que necessita ajuda per fer pràcticament totes les activitats bàsiques de la vida diària, diverses vegades al dia i que, per la seva pèrdua total d'autonomia mental o física, necessita la *presència indispensable i contínua d'una altra persona* o té necessitat d'ajuda generalitzada per a la seva autonomia personal.
- **Grau II: dependència severa.** Persona que necessita ajuda per fer diverses de les activitats bàsiques de la vida diària, *dues o tres vegades al dia*, però que no requereix la *presència permanent d'un cuidador* o té necessitats d'ajuda extensa per a la seva autonomia personal.
- **Grau I: dependència moderada.** Persona que necessita ajuda per fer diverses de les activitats bàsiques de la vida diària, *almenys una vegada al dia*, o té necessitats *d'ajuda intermitent* o limitada per a la seva autonomia personal.

3. LA GENT GRAN AL SEGLE XXI

En els últims anys s'ha detectat un envelliment demogràfic que planteja una nova situació social. Les millores en les condicions de vida en el món laboral i residencial, en els hàbits d'alimentació i els avenços de la medicina han permès que l'esperança de vida dels catalans s'hagi incrementat de manera notable en pocs anys.

El 2009 l'esperança de vida es va situar en els 81,34 anys, quatre més que tot just una dècada i mitja enrere. És la primera vegada que al nostre país s'arriba a aquest índex, un dels més alts d'Europa.

L'any 2010 el nombre de majors de 60 anys a Catalunya es va situar en 1,6 milions de persones, una xifra similar al nombre de menors de 20 anys. Vint anys enrere, la població catalana que tenia 80 anys o més sumava 112.000 persones, l'1,9% del total. En contrapartida, en aquells moments, els menors de 20 anys eren gairebé 2 milions, l'equivalent al 32,9% de la població total.

Any	60-79 anys	% Població catalana
1980	798.000	13,4%
2010	1.260.000	16,9%

En el conjunt de l'Estat espanyol, l'envelliment de la població és un fenomen molt marcat. D'estar per sota de la mitjana europea el 1950, s'ha passat a estar lleugerament per sobre, i segons les projeccions actuals de creixement de la població, l'any 2050 hi haurà més d'un terç de la població total més gran de 65 anys.

A Catalunya es segueix el patró dels països desenvolupats. Segons el padró continu del 2010, el 16,5% de la població té 65 o més anys, fet que representa un total d'1.239.163 persones.

Així, entre els censos dels anys 2000 i 2010, la població de 65 anys i més ha augmentat en 153.404 persones. Al mateix temps, entre la població de majors de 65 anys també es produeix un creixement important dels més grans.

Una altra tendència rellevant és l'augment del sobreenvelliment del nombre de persones més grans dins d'aquest col·lectiu, en concret, de dones i homes majors de 80 anys.

En una dècada el percentatge d'octogenaris ha augmentat en un 1,04%. A l'any 2010 són unes 373.000 persones a tot el territori català. I si es compleixen les previsions, l'any 2060 els octogenaris seran el 13,1% de la població total i gairebé la meitat del col·lectiu de majors de 65 anys, fet que produeix un fenomen de sobreenvelliment que ens planteja noves necessitats.

A aquest fet cal sumar-hi que des de mitjan segle XX, s'ha anat produint un èxode de les zones agrícoles i ramaderes cap a les industrials i de serveis, a la recerca de millors condicions laborals. Així doncs, la presència de gent gran es fa més notable en l'àmbit rural.

Aquest nou context sense precedents comporta una sèrie de conseqüències en tots els àmbits, des de l'econòmic fins al cultural i sobretot en el social.

■ **Envelliment en les zones rurals i canvi en la composició generacional**

Hi ha hagut canvis fins i tot en la composició generacional de les llars d'aquestes poblacions rurals, que fa que sovint els habitatges tampoc estiguin preparats perquè hi visqui una persona gran amb uns mínims de qualitat i de comoditat per realitzar les tasques del dia a dia.

En aquest escenari és on progressivament van augmentant el nombre de persones fràgils i/o amb dependència que poden patir situacions d'exclusió social.

3.1. Necessitats i interessos de la gent gran

Ens trobem davant una societat en la qual ser vell o ser gran són estats molt complexos ja que abarquen una franja d'edat molt àmplia, dels 65 als 90 anys i més. Cada vegada és més clara la necessitat de redefinir la població de gent gran i sobretot d'especialitzar els serveis que se'ls ofereixen.

■ **No tothom envelleix ni és vell de la mateixa manera**

Una de les principals preocupacions de la gent gran i dels seus familiars es produeix davant de situacions de fragilitat i/o dependència i les necessitats que se'n deriven, tenint en compte que hi ha una clara preferència per envellir al propi domicili.

Els estudis més rigorosos que presenten resultats de dependència entre les persones més grans de 65 anys diuen que a Catalunya hi ha aproximadament 1,2 milions de persones més grans de 65 anys, de les quals el 60-65% no presenten cap tipus de dependència.

El 15% de les persones grans tenen una dependència moderada o severa que els afecta les activitats de la vida diària i la meitat de les dependències són d'origen mental.

El 20% de les persones grans tenen una dependència lleugera o una situació de fragilitat, que no implica una limitació important de les seves activitats de la vida diària, però sí que requereix la necessitat de serveis especialitzats per mantenir una bona qualitat de vida.

Dades estadístiques de l'any 2005 ens mostren que a Espanya les persones que vivien en una residència no arribaven al 5% de la població gran. La immensa majoria de les persones grans en situació de dependència vivien al seu domicili, fet que planteja que el col·lectiu de persones grans que necessiten altres serveis en pocs anys hagi augmentat considerablement.

Per altra banda, trobem en la nostra societat un gran nombre de poblacions de caràcter rural, on sovint hi ha una taxa d'envelliment elevada. I un gran nombre de persones grans que viuen a la seva llar, demanen i necessiten diferents serveis socials i sanitaris prop del domicili, amb l'objectiu de poder continuar mantenint les seves capacitats i envellir a casa, retardant la dependència i evitar al màxim la institucionalització.

Davant d'aquesta situació calen noves respostes, per això des del CASC apostem per crear serveis variats i personalitzats, que permetin **envellir tal i com s'ha viscut**.

El centre de serveis d'àmbit rural per a persones grans és un d'aquests serveis. És un model de recurs que dona cobertura al col·lectiu de gent gran i a les seves famílies de les poblacions rurals de Catalunya, oferint una plataforma de serveis que permet fer el vestit a mida de cada un dels usuaris.

4. MODEL TÈCNIC

4.1. El recurs

El Centre de Serveis és un **plataforma estructural proveïdora de serveis** especialitzats, àmplia i flexible que ofereix serveis d'estada i tallers durant el dia i altres de caire més opcional com són els serveis ambulatoris.

L'horari d'obertura és de 10 hores al dia, de 9 a 19 h, i s'ofereix flexibilitat als usuaris.

El **servei d'estada** inclou serveis i activitats que incideixen a diferents nivells en la persona gran i el seu entorn. Serveis generals, d'integració i suport personal, familiar, social i àrea assistencial.

El **servei de tallers** va dirigit a totes les persones grans del territori, per una banda, i als familiars o cuidadors de persones en situació de dependència, per l'altra.

La periodicitat dels tallers és d'un o dos dies a la setmana, amb un mínim de 3 hores setmanals.

Els **serveis de caràcter ambulatori** (serveis d'atenció primària i a domicili) són serveis més flexibles i s'adapten molt a les demandes de les persones grans del territori. Es preveu la possibilitat d'ús d'aquests serveis de manera puntual i de forma esporàdica.

Les places previstes pel servei d'estada d'aquests centres de serveis són 20 i, de manera excepcional i en funció de la infraestructura, es pot arribar a 30. En els altres serveis es poden atendre a més usuaris en funció de l'aforament propi del local.

Tota aquesta **cartera de serveis**, que detallarem a continuació, persegueix l'objectiu de satisfer les necessitats de les persones grans majors de 65 anys que desitgin romandre a la seva pròpia llar, independentment que es vegin afectades per un deteriorament físic, cognitiu o per una dificultat social que els minvi la seva capacitat d'autonomia per a la realització de les activitats de la vida diària.

En casos excepcionals, també es podrà donar servei a persones menors de 65 anys amb deteriorament cognitiu o altres d'especial atenció assistencial.

L'oferta de serveis d'aquest recurs és prou flexible i àmplia com perquè esdevingui una plataforma de serveis per a la gent gran del territori.

 **Plataforma de serveis
per a persones grans del territori**

4.2. Objectius

Objectius generals:

- Oferir resposta a les demandes assistencials i personals de la gent gran del municipi, a través dels diferents serveis i activitats del centre.

Objectius específics:

- Oferir un entorn adequat i adaptat a les necessitats d'atenció de les persones grans.
- Afavorir la recuperació i el manteniment de l'autonomia personal i social.
- Impulsar diferents serveis i activitats que fomentin la participació activa dels usuaris i dels seus familiars.
- Mantenir la persona en el seu entorn habitual, en les millors condicions possibles.
- Proporcionar suport i formació a les famílies i/o cuidadors de les persones grans en situació de dependència.

4.3. Serveis que s'hi ofereixen

4.3.1. Serveis d'estada

El servei d'estada ofereix una plaça d'atenció continuada durant el dia amb una durada de 4 o 8 h, de dilluns a divendres.

En casos excepcionals i quan realment no hi hagi cap altra alternativa, hi ha la possibilitat d'augmentar una o dues hores diàries la permanència al centre, en la franja horària de 9 a 11 h i de 17 a 19 h. Aquest servei es fixa fora del servei d'estada i el seu cost és a part.

Els serveis i activitats que es porten a terme en el servei d'estada són:

- Acolliment i convivència
- Manutenció
- Higiene personal
- Readaptació funcional i social
- Atenció personal en les activitats de la vida diària
- Foment dels hàbits d'autonomia
- Dinamització sociocultural, activitats de lleure i celebració de festes

- Treball d'estimulació de l'activitat física
- Treball d'estimulació cognitiva
- Suport personal, social i familiar

Destinatari

Persones més grans de 65 anys, que desitgin romandre a la seva pròpia llar, i que per un deteriorament físic, cognitiu o per una dificultat social veuen minvades les seves capacitats d'autonomia la qual cosa els impedeix la realització de les activitats de la vida diària.

El preu de la plaça del servei d'estada és públic i finançat a través del copagament entre l'ICASS i el propi usuari.

4.3.2. Serveis ambulatoris

Els serveis ambulatoris ofereixen atenció individual a totes les persones més grans de 65 anys del municipi, prèvia sol·licitud i dins l'horari d'atenció del centre. L'oferta de serveis és oberta i flexible, i es pot ajustar a les necessitats de cada territori.

Els serveis més comuns que s'ofereixen són:

- Podologia
- Fisioteràpia
- Menjador
- Perruqueria
- Transport adaptat
- Bugaderia
- Informació, orientació i suport a les famílies i/o cuidadors
- Servei d'atenció a domicili
- Servei d'ajudes tècniques

Destinatari

Totes les persones majors de 65 anys que necessitin serveis especialitzats per mantenir-se, independentment que siguin usuàries del centre.

El servei de transport adaptat

El servei de transport adaptat és, de tots els serveis ambulatoris que s'hi ofereixen, el que té un impacte més directe en l'èxit del recurs, ja que facilita que les persones de les poblacions del voltant que estiguin interessades a ocupar una plaça, també puguin accedir al Centre fent ús del transport adaptat. És un servei la competència del qual correspon al Consell Comarcal i aquest és qui decideix gestionar-lo directament o externalitzar-ne la gestió.

En qualsevol cas, el transport adaptat en aquests centres és la peça clau que garanteix arribar al 100% d'ocupació de les places.

El preu d'aquests serveis és públic i s'aprova a través d'una ordenança municipal pel mateix ajuntament. L'usuari en paga el cost total.

4.3.3. Tallers

Els centres de serveis porten a terme un mínim de dos tallers mensuals.

Un enfocament a donar suport i formació a familiars i cuidadors de persones grans en situació de dependència, i un segon que ofereix activitats d'estimulació cognitiva o d'activitat física a persones majors de 65 anys, en situació de fragilitat i/o dependència lleu.

Taller de formació per a cuidadors

Destinatari

Familiars i/o cuidadors de persones grans en situació de dependència.

Objectius

- Oferir formació i suport al familiar i/o cuidador, per professionalitzar-lo i dotar-lo d'eines que li permetin millorar l'atenció a la persona dependent.
- Dotar d'eines i recursos personals i professionals, per afrontar el dia a dia, per tal de millorar la qualitat de vida tant del cuidador com de la persona en situació de dependència.

Horari

3 hores setmanals durant dos mesos.

Taller especialitzat en estimulació cognitiva o activitat física.

Destinatari

Persones majors de 65 anys, que presenten fragilitat i/o dependència.

Objectius

- Prevenir i atendre situacions de fragilitat i/o dependència lleugera en persones grans.
- Millorar l'autonomia i la qualitat de vida física i cognitiva de les persones grans.
- Prevenir i atendre mitjançant l'estimulació mental el deteriorament cognitiu (atenció, memòria, llenguatge, funcions executives, ...), que forma part del procés normal d'envelliment o que també pot ser un primer símptoma de demència.
- Reduir el sedentarisme prevenint i atenent situacions de manca d'activitat física.
- Impulsar l'adquisició d'hàbits que permetin un manteniment actiu tant físic com cognitiu.

Horari

Dues sessions d'una hora i mitja a la setmana, durant dos mesos.

El preu dels tallers és gratuït i totalment subvencionat per l'ICASS.

4.4. Recursos Humans

Els diferents professionals que han de formar part d'un centre de serveis d'àmbit rural vénen regulats mitjançant conveni amb l'ICASS, i el seu nombre dependrà del nombre de places de cada centre.

Per un centre de 20 places aquests són:

1 director/a responsable del centre a mitja jornada.

2-3 professionals gerocultors/es i/o auxiliars de geriatria (segons la ràtio d'atenció directa).

1 diplomad/da en ciències socials a mitja jornada.

Ràtio d'atenció directa: 1 professional per cada 8 usuaris

La incorporació de la figura del diplomad en ciències socials, tot i que és l'única que des de l'ICASS no s'exigeix, permet impulsar una tasca més dinamitzadora del centre i evitar que esdevingui un recurs molt assistencial, desvinculat de la comunitat, i que s'acabi utilitzant com a porta d'entrada d'un servei residencial, amb la qual cosa es produiria just l'efecte contrari del que es persegueix.

Des del CASC apostem per oferir un recurs dinàmic i flexible obert a la comunitat i pensat per a molts perfils de gent gran.

L'assistència sanitària, tant del metge com de la infermera, s'oferirà a través dels responsables de l'Àrea Bàsica de Salut (ABS) que correspongui al municipi del centre amb l'objectiu de poder oferir serveis d'infermeria al mateix centre un dia a la setmana.

En cas de situacions d'urgència es contactarà amb els serveis de la xarxa de salut pública.

Aquesta relació tant directa amb els serveis sanitaris permet garantir la derivació d'usuaris des del mateix ambulatori, doncs és un recurs que acaba essent molt prescrit i recomanat tant pel metge de capçalera com per la infermera del municipi.

Altres professionals

Es recomana la contractació a temps parcial d'un professional expert en aquest tipus de recurs, que coordini l'obertura del centre 3 mesos abans de la seva entrada en funcionament així com la seva implementació, dinamització i seguiment al territori.

Els professionals per portar a terme els serveis ambulatoris, seran els que per titulació estiguin qualificats per realitzar la seva tasca. Inicialment es recomana un diplomad en fisioteràpia i un podòleg.

Proposta de professionals per un centre de serveis estàndard de 20 places:

Professional	Número	Formació	Hores setmanals
Gerocultors/es	2,5	Auxiliar de geriatría Treballadors/es Familiars	40 h/set
Director/a	1	Diplomat/da en Ciències Socials o sanitàries	20 h/set
Diplomat/da en ciències socials	1	Diplomat/da en Teràpia Ocu- pacional o Educació Social	20h/set
Infermer/a	1	Diplomat/da en Infermeria	aprox. 3h/set.

Adicionalment, el centre de serveis pot disposar d'altres professionals que ofereixin serveis ambulatoris complementaris a temps parcial: podòleg, fisioterapeuta, perruquer, etc.

4.5. Criteris d'accés

Els usuaris del centre de serveis vénen derivats bàsicament dels serveis socials d'atenció primària, però també poden accedir-hi persones derivades del consultori municipal de salut o dels centres hospitalaris, seguint el circuit marcat des de serveis socials.

Actualment, els requisits tècnics que marca ICASS són: tenir 65 anys o més i haver tramitat o està tramitant la sol·licitud de resolució de grau de la Llei de dependència.

Per concretar-ne els detalls i sense cap compromís, la directora del centre sol mantenir una entrevista amb l'usuari i la seva família, on se'ls informa dels recursos i serveis existents, la normativa del centre i la forma de treball.

També s'avalua la situació inicial de l'usuari, amb l'objectiu de consensuar un pla de treball que s'adapti al màxim a les seves necessitats i interessos individuals.

4.6. L'espai físic

S'aconsella la ubicació de les instal·lacions en edificis concebuts especialment per a aquesta funció, en un lloc de fàcil accés i ben comunicat amb la resta del municipi.

■ Els m² de les instal·lacions aniran en funció del nombre d'usuaris que es vulguin atendre.

Es aconsellable construir un centre semblant als habitatges habituals, on es disposi d'espais amplis per portar a terme treballs en grup i espais més reduïts que facilitin l'atenció individual o de petits grups.

La vida dels usuaris té lloc a la sala polivalent i la resta d'espais s'ubiquen al voltant d'aquesta.

■ Totes les dependències s'han d'ubicar en un mateix nivell, i distribuir al voltant d'un espai principal: la sala polivalent.

Els centres de serveis han de disposar com a mínim dels següents espais:

- Sala polivalent
(reconvertible en 2 o 3 espais mes reduïts i mínim 3 m²/persona atesa)
- Gimnàs o sala de fisioteràpia (mínim 3 m²/persona)
- Despatx professionals (12 m²)

- Espai per a serveis ambulatoris: cuina o *office*
- Serveis Higiénics (1 com a mínim per sexe, ràtio 1/10)
- Dutxa adaptada (1 com a mínim, ràtio 1/30)
- Vestidors personal
- Magatzem i Control de medicació, infermeria i arxiu d'expedients assistencials (6 m²)
- Espai exterior

Sala Polivalent

La sala polivalent es distribuirà i adaptarà en funció dels principals serveis i activitats del centre. Ha de ser un espai divisible on es realitzaran els serveis de menjador i les activitats d'estimulació en grup. També s'hi pot adaptar un espai com a sala de descans.

Gimnàs o sala de fisioteràpia

Sala per realitzar activitats de gimnàstica i/o serveis de fisioteràpia en grup.

Despatx dels professionals

El despatx dels professionals s'ha d'ubicar annex a la sala polivalent i ha de disposar de visió directa a la sala.

Espai per a serveis ambulatoris

Per als serveis ambulatoris s'ha de destinar una sala situada a prop de l'entrada principal, per facilitar-hi l'accés als usuaris externs del servei. S'ha d'equipar amb una llitera, un armari per a la medicació que es pugui tancar amb clau, l'instrumental que es requereixi i una pica.

Cuina o *Office*

Espai per preparar el menjar i escalfar en cas necessari. També cal poder rentar els utensilis utilitzats. El servei de menjador serà d'un càtering extern en la majoria dels centres.

Serveis higiènics

Hi ha d'haver com a mínim un servei higiènic per a dones i un per a homes, que s'incrementarà en proporció 1/10.

Dutxa adaptada

Es requereix 1 dutxa geriàtrica com a mínim, que s'incrementarà en proporció 1/30, per poder realitzar les higiènes.

Vestidors personal

Espai perquè els professionals del centre es puguin canviar de roba.

Control d'infermeria

Espai per guardar tancat amb pany i clau la medicació dels usuaris i els expedients assistencials (6 m²).

Espai exterior

Espai que permet sortir a passejar, així com desenvolupar altres activitats com hort o jardineria, que s'impulsen des del centre.

Aquestes són les característiques tècniques més rellevants del Centre de Serveis.

El conjunt de professionals que el conformen, amb un model tècnic molt centrat en les capacitats dels usuaris que encara es mantenen autònoms, i no tant en els que ja són dependents, fa que estiguem davant d'un model de recurs d'èxit i que té un impacte real sobre moltes famílies.

Estem parlant d'un recurs obert, dinàmic i flexible, arrelat a la comunitat i que s'integra amb fluïdesa en la vida de les nostres persones grans.

5. EL CONSORCI D'ACCIÓ SOCIAL DE CATALUNYA (CASC)

El Consorci d'Acció Social de Catalunya és un ens públic de caràcter associatiu creat com un ens local pels governs municipals i al servei d'aquests.

És un instrument perquè el món local disposi de més i millors serveis socials, en un marc de plena descentralització i proximitat, que treballa per enfortir aquest sector mitjançant recursos tècnics i econòmics.

Va ser constituït el setembre de 2008 pel Consorci d'Acció Social de la Garrotxa, el Consorci de Benestar Social del Pla de l'Estany - Banyoles i el Consorci de Benestar Social del Gironès - Salt, amb el suport del Departament de Benestar Social i Família de la Generalitat de Catalunya.

Actualment el conformen diferents institucions públiques de Catalunya.

5.1. Missió, valors i objectius

La missió del CASC és el **desenvolupament de serveis socials de qualitat i proximitat en el món local**, oferint solucions d'innovació, planificació i gestió d'aquests establint, per aconseguir-ho, marcs de cooperació amb les entitats del tercer sector social, els agents clau del territori i els propis governs locals.

La **innovació**, la **rendibilitat social** i la **cultura del detall** són els valors que guien l'acció social del CASC. Tot i això el principal objectiu és el d'incrementar els recursos per a la producció de més polítiques socials i millorar la qualitat real i percebuda de la ciutadania.

5.2. Funcions

Les principals funcions del CASC es concreten en:

- a) Impulsar una estratègia general i compartida dels governs locals en la prestació dels serveis socials.
- b) Acompanyar i assessorar els governs locals en els reptes futurs.
El CASC dóna suport als diferents responsables polítics i tècnics de les institucions que en formen part, i els ofereix més especialització en la prestació de serveis.
- c) Potenciar la inversió/gestió d'infraestructures i serveis socials.
- d) Promocionar la innovació tecnològica en els serveis socials.
- e) Impulsar models de cooperació pública-privada amb el tercer sector social.

5.3. SUMAR, empresa d'acció social S.L.

SUMAR és el mitjà propi del CASC, el seu òrgan de gestió. A través de SUMAR, el CASC desenvolupa projectes i serveis d'interès públic, amb l'objectiu de guanyar eficàcia i eficiència. **Fer més amb menys.**

Gestiona amb austeritat i rigor, mancomuna serveis i posa en joc les economies d'escala de diferents equipaments i serveis socials, buscant l'equilibri entre la rendibilitat social i l'econòmica amb un model propi de gestió que reinverteix els beneficis que s'obtenen en més polítiques socials.

SUMAR gestiona diferents serveis i equipaments de serveis socials per a gent gran, per a persones en situació de dependència, per a víctimes de la violència masclista i també d'infància.

El model de treball de SUMAR es basa sobretot en l'aprofitament de sinergies entre els ajuntaments, consorcis i/o consells comarcals, per a la gestió conjunta d'alguns dels seus serveis, amb la qual cosa s'aconsegueixen economies d'escala que en permeten la viabilitat.

És en aquest context d'aprofitament dels recursos i alhora d'aposta per una bona atenció de qualitat als usuaris dels serveis socials que des de SUMAR, des de l'any 2010, gestionem diferents centres de serveis d'àmbit rural amb un clar objectiu: afavorir l'envelliment rural i a domicili.

Centres de Serveis d'Àmbit Rural en funcionament

Població	Comarca
Santa Maria d'Oló	Bages
Portbou	Alt Empordà
Sant Vicenç de Torelló	Osona
Fogars de la Selva	La Selva
Porqueres	Pla de l'Estany
Agullana	Alt Empordà
Riudellots de la Selva	La Selva
Camallera	Alt Empordà
La Granadella	Les Garrigues

Els centres de serveis d'àmbit rural formen part d'un pla pilot impulsat per l'ICASS, que pretén desenvolupar un nou model d'atenció integral de les persones majors de 65 anys que viuen en zones rurals.

L'aparició de la Llei de serveis socials i la Llei de dependència ha fet que moltes persones grans que abans no accedien als serveis socials, actualment en siguin usuàries.

Aquest fet ha generat l'aparició de noves demandes i alhora més especialitzades, com és el cas de l'envelliment de les persones grans en zones rurals.

En aquest segment de població, doncs, és on incideixen els centres de serveis d'àmbit rural: un recurs pensat i dissenyat per a poblacions de menys de 5.000 habitants, caracteritzades per una baixa densitat demogràfica i una elevada taxa d'envelliment, així com també de sobreenvelliment.

■ Més del 10 % de la població catalana resideix en municipis de menys de 5.000 habitants

Els usuaris d'aquests serveis són totes les persones grans majors de 65 anys, sobretot les que viuen en municipis rurals. Un grup de població en augment que l'any 2010 sumava ja 155.039 persones, gairebé el 20% de la població rural de Catalunya.

5.4. Model de gestió del Centre de serveis

La titularitat dels centres de serveis és de l'ajuntament del municipi corresponent i n'encarrega la gestió al Consorci d'Acció Social de Catalunya a través de la seva empresa SUMAR, Empresa d'Acció Social S.L.

SUMAR és una societat mercantil de capital íntegrament públic i tindrà la consideració de servei tècnic i mitjà propi del govern local que encarregui la gestió del centre.

Totes les activitats de SUMAR es desenvoluparan d'acord amb les directrius fixades entre el CASC i les administracions que en siguin sòcies.

També es comptarà amb l'experiència dels responsables polítics i tècnics de les mateixes.

Legislació aplicable

- Article 128.2 Constitució espanyola
- Articles 22.2.f), 47.2 k), 85, 85 ter) i 86 de la Llei 7/1985, de 2 d'abril, reguladora de les bases de règim local
- Articles 96, 97 i 103 del text refós de les disposicions legals vigents en matèria de règim local aprovat pel Real Decret legislatiu 781/1986, de 18 d'abril
- Article 4.1.n) i 24.1.6 de la Llei 30/2007, de 31 d'octubre, per la que s'aprova la Llei de contractes del Sector públic

Consideracions jurídiques

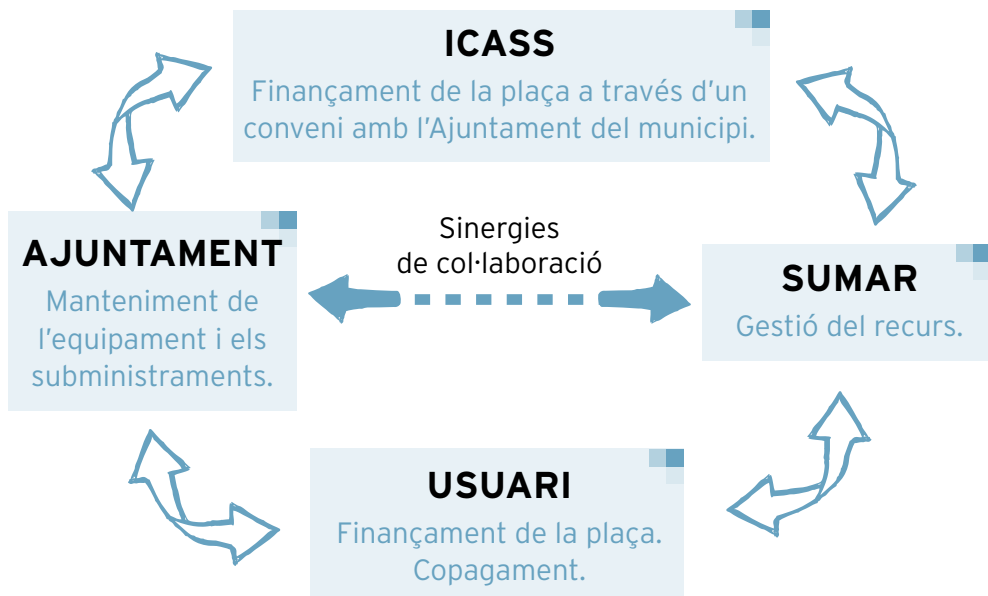
L'article 128.2 Constitució espanyola reconeix la iniciativa pública en l'activitat econòmica.

Número de places a oferir

El nombre de places que s'ofereixen, així com el finançament de l'administració, es pacta amb l'Institut Català de Serveis Socials (ICASS), que és qui assumeix part del finançament d'aquest recurs, conjuntament amb l'usuari mitjançant la fórmula del copagament.

Aquest model de gestió per a municipis petits és la clau de l'èxit, ja que la gestió directa d'aquests equipaments per un municipi de menys de 5.000 habitants seria completament deficitària.

Des de SUMAR el que es planteja és un equilibri d'actors a tres bandes, on cada un d'ells aporta uns determinats recursos que garanteixen la viabilitat d'aquest projecte.

Així mateix, des de SUMAR es promou un model de gestió, sense ànim de lucre, basat en la reinversió dels beneficis que s'obtenen en més polítiques socials. Concretament, els excedents anuals que es deriven de la gestió d'un centre de serveis es reinverteixen l'any següent en el propi centre.

■ **Model de gestió sense ànim de lucre.**
Els beneficis es reinverteixen en més polítiques socials.

Sempre de manera consensuada amb l'Ajuntament del municipi, ja que des de SUMAR considerem que gran part de l'èxit d'aquest recurs, és la implicació dels ajuntaments en totes les decisions estratègiques que afecten al centre.

 consorci
d'acció social
de Catalunya

Noves idees que funcionin

SUMAR
empresa d'acció social
Més amb menys

6. CONCLUSIONS

Durant l'any 2011 s'han passat diferents enquestes de satisfacció als usuaris i als familiars que utilitzen els nostres centres de serveis, amb l'objectiu de conèixer i avaluar el seu grau de satisfacció.

Les enquestes constaven de preguntes relacionades amb la utilització del centre, l'equip humà, la relació del centre amb la comunitat i el seu funcionament en general.

Podem dir que s'han obtingut molt bons resultats a tots els centres, tant per part dels usuaris com de les seves famílies.

Sobretot els serveis i les activitats que es porten a terme han resultat molt ben valorades. Gairebé el 90% dels familiars enquestats valoren com a molt bones les activitats del servei d'estada i, alhora, el grau de satisfacció dels serveis ambulatoris i del servei de tallers es valora com a molt bo en el 100% dels casos.

Pel que fa als usuaris, aquests també fan una molt bona valoració del servei d'estada: el 98,07 % el valora com un servei de molta qualitat.

Dels serveis ambulatoris, en podem dir que el 97,20% dels enquestats els valoren com a molt bons, i el servei de tallers, el 100% dels nostres usuaris també estan molt satisfets.

Amb aquestes dades de satisfacció i l'experiència que ens dóna la gestió de 9 centres de serveis en territoris amb una dispersió i peculiaritats molt diferents, podem dir que de mica en mica es va aconseguint l'objectiu d'anar fent el vestit a mida per als nostres usuaris.

Pensem que cal la creació de recursos petits i de poques places que permetin un treball personalitzat i proper i que ofereixin una varietat de serveis adaptats a les necessitats i demandes de la gent gran i dels seus familiars i/o cuidadors.

Sense aquesta premissa, ens és molt difícil assolir una millora en la qualitat de vida de la nostra gent gran.

Els centres de serveis per a la gent gran que gestionem des de SUMAR aconsegueixen ser prou flexibles per oferir una personalització de les activitats, atenent les necessitats específiques dels usuaris i, per altra banda, són recursos que estableixen sinergies amb la xarxa de serveis socials i sanitaris de la zona.

Això té un doble impacte tant en la rendibilitat social com en la rendibilitat econòmica que garanteix la viabilitat d'aquest projecte.

Noves idees que funcionin

E consorci
d'acció social
de Catalunya

Noves idees que funcionin

C/ Pla de salt, 18 • oficina 2
17190 Salt (Gironès)
Tel.: 972 439 168 • Fax: 972 439 286

www.consorciasc.cat